

Gespreksnotitie manosfeer Stichting School & Veiligheid

Rondetafelgesprek Vaste Kamercommissie OCW donderdag 11 juni 2026

Stichting School & Veiligheid is het landelijk expertisecentrum dat scholen ondersteunt bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat. Dat doen we door het geven van actuele informatie en deskundig advies over sociale veiligheid op school via de website, conferenties, webinars en e-learnings. Daarnaast hebben wij een Adviespunt waar scholen terecht kunnen, ondersteund door een 24/7 bereikbaar Calamiteitenteam. School & Veiligheid is er voor alle onderwijsprofessionals uit het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, gespecialiseerd onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.

Sinds 2022 maken we deel uit van de alliantie Worden Wie Je Bent, samen met VHTO, Emancipator en Movisie. Vanuit die alliantie ondersteunen we scholen bij het doorbreken van beperkende gendernormen en het vergroten van sociale veiligheid en keuzevrijheid. In 2025-2026 liet School & Veiligheid vanuit deze alliantie door Ipsos I&O onderzoeken hoe 487 onderwijsprofessionals in het primair- (groep 7/8), voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs de invloed van de manosfeer op de sociale veiligheid ervaren. Dit was het eerste [onderzoek](#) naar de situatie op Nederlandse scholen.

De manosfeer en sociale veiligheid op scholen

Van de ondervraagde onderwijsprofessionals in het voortgezet onderwijs signaleert:

- 56% een toename bij jongens van uitspraken en gedragingen die mogelijk duiden op invloed van de manosfeer in de afgelopen vier jaar. Dat varieert van veel praten over rijkdom en fitness, tot seksistische of denigrerende opmerkingen, afwijzen van zachtheid of zorgzaamheid bij mannen tot het goedpraten van geweld richting vrouwen;
- 86% dat jongens elkaar soms, regelmatig of vaak beïnvloeden om zich op een bepaalde ‘mannelijke’ manier te gedragen (denk aan macho en dominant zijn, grapjes maken over vrouwen, weinig emoties tonen, veel geld verdienen). 49% heeft het idee dat die beïnvloeding een beetje tot sterk is toegenomen de afgelopen vier jaar;
- een deel soms, regelmatig of vaak gevoelens van onveiligheid en ongemak bij leerlingen door uitspraken of gedrag van jongens; bij meiden ziet 52% dit, 58% ziet dit bij lhbt+ leerlingen en 39% ziet dit bij jongens.

Dit geeft een indicatie van hoe de veiligheid ervaren wordt en laat zien dat er onveiligheid is voor een brede groep leerlingen, waaronder jongens zelf. Ongeveer driekwart van de ondervraagde vo-professionals maakt zich dan ook lichte tot (zeer) ernstige zorgen over de invloed van online manosfeer content op jongens én op de sfeer en sociale veiligheid op hun school.

Deze signalen moeten we serieus nemen, en het onderwijs is een unieke plek om hier het gesprek over aan te gaan en tegenwicht te bieden aan eenzijdige denkbeelden die leerlingen tegenkomen. Scholen hebben immers een pedagogische- en wettelijke opdracht in sociale veiligheid en burgerschapsvorming van jonge mensen. De invloed van de manosfeer raakt aan beide opdrachten.

De pedagogische opdracht van de school

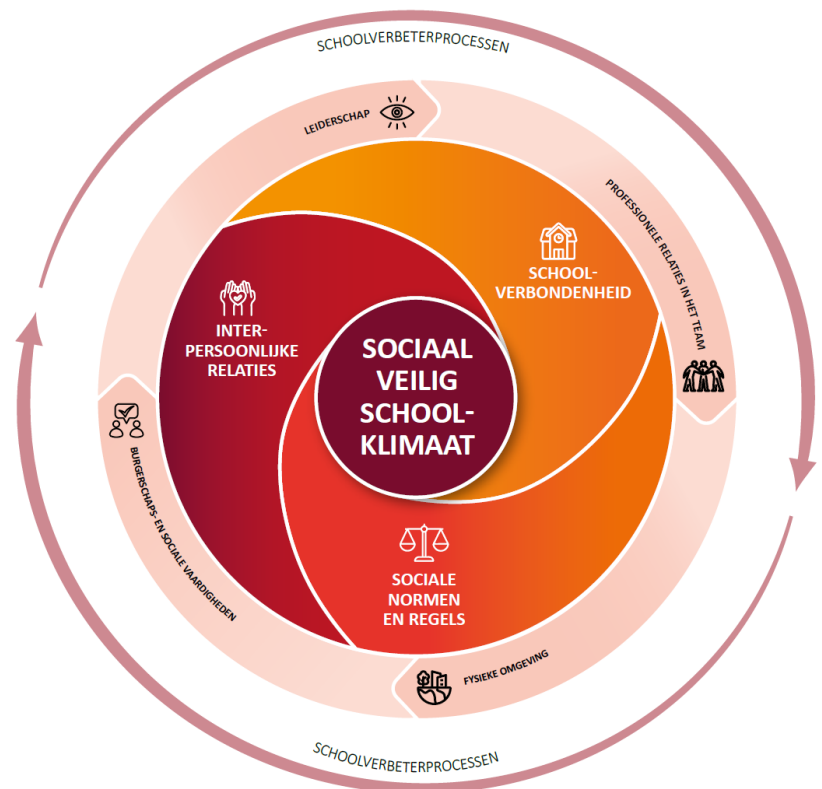
Scholen bestaan niet alleen om kennis over te dragen. Ze zijn ook de plek waar jongeren ontdekken wie ze zijn, waar ze bij willen horen, en welke plek ze willen innemen in de wereld.

Die identiteitsontwikkeling vraagt om heldere kaders én om ruimte; om te experimenteren, fouten te maken, bij te sturen of te twijfelen. Uit ons onderzoek blijkt dat die ruimte voor jongens wordt beperkt: de groepsdruk om aan een smal mannelijkheidsideaal te voldoen is groot, en wie daaraan niet voldoet, voelt dat. Een school die deze kaders en ruimte wél weet te bieden - voor mannelijkheid, vrouwelijkheid, en alles daartussenin - doet daarmee twee dingen tegelijk: ze ondersteunt de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen, én ze legt de basis voor een veilige en democratische omgang met elkaar.

Sociale veiligheid en strikte gendernormen

Een sociaal veilige school is nodig om tot leren te komen. Het is een plek waar alle leerlingen zich welkom en thuis voelen, zichzelf kunnen zijn en kunnen ontwikkelen tot wie ze willen worden. We weten dat het bevorderen van een veilig schoolklimaat vraagt om drie dingen: een duidelijke en gedragen norm over hoe je met elkaar omgaat, warme relaties tussen docenten en leerlingen en tussen leerlingen onderling en een gevoel van verbondenheid met de school als gemeenschap.

Starre gendernormen en verwachtingen raken direct aan de sociale veiligheid: ze vergroten de kans op pestgedrag en seksuele intimidatie, maken het moeilijker om echte verbondenheid te creëren en beperken leerlingen in wie ze kunnen zijn. De vraag die scholen zich mogen stellen is dan ook niet alleen: hoe begrenzen we dit gedrag? Maar ook: hoe gaat het eigenlijk met die jongens? Aandacht voor identiteit, zingeving, gelijkwaardigheid, relaties en seksualiteit zijn daarom geen bijzaak — ze zijn de kern van een veilig schoolklimaat én van de democratische oefenplaats die de school behoort te zijn.

Burgerschapsvorming: de school als democratische oefenplaats

Burgerschapsonderwijs biedt dan ook een belangrijk aanknopingspunt in het omgaan met de mannosfeer. Leerlingen leren over de basiswaarden van de democratie: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. De school is ook een oefenplaats om die waarden in praktijk te brengen en om democratische omgangsvormen te leren, zoals: je inleven in andere perspectieven, conflicten vreedzaam oplossen, gelijkwaardigheid in de omgang, je stem laten horen, compromis boven winnen en denken in algemeen belang. Dat zijn waarden die op gespannen voet staan met ideeën en idealen uit de mannosfeer. En uit ons onderzoek blijkt dat de druk op jongens om aan dat smalle mannelijkheidsbeeld te voldoen groot is. Wie onze democratische rechtsstaat levend wil houden, kan het zich niet veroorloven die spanning te negeren. De burgerschapsopdracht van scholen biedt het wettelijke kader om dit structureel en schoolbreed aan te pakken.

Aanbevelingen

- 1. Investeer in professionalisering van onderwijsteams.** Meer dan de helft van de professionals heeft behoefte aan ondersteuning. Scholen weten vaak niet hoe ze reageren op gedrag dat mogelijk voortkomt uit manosphere-idealen, zeker als het verpakt is als grapje. Hoe begrenst je goed vanuit heldere kaders en blijf je in verbinding met leerlingen door uit te nodigen tot gesprek. Financier en stimuleer structureel de kennis, vaardigheden en intervisie die teams nodig hebben om heldere kaders te scheppen, schoolverbondenheid te bevorderen en warme relaties te creëren met en tussen alle leerlingen, zodat zij gesprekken over identiteit en gelijkwaardigheid kunnen voeren.
- 2. Maak het doorbreken van beperkende gendernormen structureel onderdeel van schoolbeleid.** Beperkende verwachtingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid leven niet alleen bij leerlingen, ze zitten – vaak onbewust - ook verweven in pedagogisch en didactisch handelen, schoolmaterialen en beleid. Structurele ondersteuning is nodig om dit op alle niveaus van de school aan te pakken. Die ondersteuning moet expliciet worden gekoppeld aan waar scholen al voor staan: sociale veiligheid en burgerschapsonderwijs. Zo wordt het geen extra taak, maar onderdeel van wat goed onderwijs is.
- 3. Versterk de burgerschapsopdracht van scholen.** Geef scholen voldoende ruimte - in curriculum, tijd en middelen - om de democratische oefenplaats daadwerkelijk vorm te geven en jongens manieren te bieden om betekenisvol bij te dragen aan de gemeenschap. Dat betekent ook: aandacht voor gelijkwaardigheid en gendernormen als vanzelfsprekend onderdeel van burgerschapsonderwijs. Burgerschapsonderwijs is geen luxe maar een basis, zeker in een tijd waarin democratische waarden onder druk staan.
- 4. Verbreed emancipatiebeleid naar jongens.** Zorg dat emancipatiebeleid gericht op onderwijs structureel ook aandacht heeft voor de positie, ontwikkeling en behoeften van jongens. Bied hen positieve rolmodellen en manieren voor zingeving en om eigenwaarde op te bouwen en positief bij te dragen aan de gemeenschap. Betrek jongens actief bij het gesprek, op school én in het beleidsproces.
- 5. Kies voor een constructieve en zorgvuldige toon.** Het politieke debat over de manosphere kent reële risico's: stigmatisering van jongens, morele paniek, of juist bagatellisering. Wij vragen om beleid dat nieuwsgierig is en aansluit bij wat scholen – én jongens – daadwerkelijk nodig hebben. Wees ook voorzichtig met het gebruik van de term 'manosphere' in beleid. Het risico bestaat dat die term stigmatiseert en daarmee ondermijnend is aan het eigenlijke doel: het vergroten van veiligheid, welzijn, participatie en democratisch burgerschap van alle leerlingen: dus zowel jongens, meiden als lhbt+ leerlingen.

Achter het debat over de manosphere gaat een fundamentele vraag schuil: wat voor mensen willen we zijn, en hoe willen we met elkaar omgaan? Die vraag wordt niet alleen op sociale media beantwoord. Ze wordt ook beantwoord in de klas, op het schoolplein, in de gesprekken die leraren en ondersteuners dagelijks voeren. De manosphere voedt een smal beeld van wie jongens mogen zijn. Het antwoord daarop is niet verbod of veroordeling - het is ruimte. Ruimte om op school – binnen veilige en democratische kaders - te ontdekken wie je bent, los van wat je hoort te zijn. Laten we scholen ondersteunen en faciliteren in die taak.